

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Азарової Тетяни Володимирівни на тему:
«Вартісно-орієнтований підхід до управління економічною
безпекою підприємств будівельної галузі»,

подану до спеціалізованої вченої ради

Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

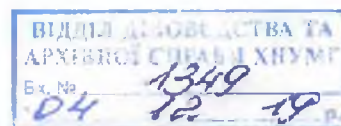
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності
(економічні науки)

Ознайомлення з дисертаційною роботою на тему «Вартісно-орієнтований підхід до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі», авторефератом і опублікованими роботами Азарової Т.В. дозволило сформулювати такі узагальнені висновки щодо актуальності, достовірності, логічної структури, наукової новизни, методичного і практичного значення та загальної оцінки дисертаційного дослідження.

*Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок з науковими
програмами, планами, темами*

Дисертація присвячена теоретико-методичному обґрунтуванню, розробленню інструментарію та науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення управління економічною безпекою діяльності підприємств будівельної галузі.

Обраний напрям дослідження обґрунтовується ринковими перетворюваннями відносин власності та необхідністю вдосконалення системи управління на підприємствах будівельної галузі та підвищення їх ринкової вартості в умовах турбулентності економічних процесів. У зв'язку з цим виникає необхідність своєчасного виявлення негативних проявів на ранній стадії їх розвитку, забезпечення інвестиційної привабливості шляхом упровадження дієвих методів, заснованих на вартісно-орієнтованому підході, що сприятиме своєчасному попередженню й усуненню негативних загроз в економічних процесах окремих підприємств і галузей.

За таких умов розв'язання проблем удосконалення системи управління, обґрунтування методичних підходів до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі, визначення інструментарію діагностики рівня економічної безпеки, застосування сучасних методів і моделей управління економічною безпекою – є актуальними завданнями, на вирішення яких і спрямована дисертація Азарової Т.В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичної спрямованості наукових досліджень Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова у межах держбюджетної науково-дослідної роботи «Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в сучасних умовах: теорія, методологія, практика, етап 4 Удосконалення управління інвестиційно-інноваційної складової фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності України на національному, регіональному та мікрорівні в контексті сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0116U005339, 2019) – автором запропоновано підхід до управління економічною безпекою будівельного підприємства на основі застосування вартісно-орієнтованого управління і господарської теми: «Розробка теоретико-методичних засад оцінки рівня економічної безпеки АТ «Трест Житлобуд-1» на основі концепції вартісно-орієнтованого управління» (номер 2842/16, 2016 р.) – автором розроблено методіку управління та оцінки економічної безпеки на основі управління вартістю підприємства.

Зміст, новизна, достовірність та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомившись зі змістом дисертації можна зробити висновок, що мета дослідження досягнута. В дисертаційній роботі на науковій основі удосконалено підхід до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі на базі об'єднання вартісно-орієнтованої концепції управління та менеджменту. Цей підхід

представляє собою цілісний комплекс взаємопов'язаних організаційно-інформаційних дій від ранньої діагностики рівня економічної безпеки до заходів для подолання негативних загроз, що дозволить оперативно виявляти тенденції зміни вартості підприємства, сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо усунення негативних тенденцій.

В межах дисертаційного дослідження, на основі проведеного аналізу поглядів науковців, визначено сутність понять «економічна безпека підприємства», та «управління економічною безпекою» (С.26-37).

Узагальнюючи переваги і недоліки існуючих підходів до оцінювання вартості підприємства та досліджуючи ринкові концепції управління, спрямованого на створення вартості на основі дисконтованих грошових потоків, в роботі обґрунтовується потреба у визначенні вартості підприємства (С. 44).

Досить детально проаналізовано запропоновані у сучасній економічній літературі підходи до управління економічною безпекою, узагальнені теоретичні підходи до їх формування, показники, які використовуються для визначення вартості підприємства, що дозволило автору виділити низку загальних недоліків, котрі ускладнюють їх застосування (С.54-64).

З огляду на поставлені завдання, дисертантом досліджено запропоновані в економічній літературі класифікації факторів ефективності діяльності підприємства, систематизовано показники за ресурсно-функціональними складовими, видами діяльності та складовими економічної безпеки підприємств будівельної галузі, котрі спрямовані на підвищення вартості підприємства за єдиним комплексом ознак (С. 86-88). Це дало можливість авторів обґрунтувати підхід до класифікації та систематизації показників і факторів впливу на вартість підприємства, який дозволяє виявити резерви зростання вартості, враховувати специфіку діяльності будівельного підприємства, розробити адекватні заходи впливу та спрямувати дії управлінського персоналу на запобігання негативних кризових проявів (С.117-123).

Заслуговує на увагу підхід автора при дослідженні стану, причин та напрямів виходу з кризи будівельного комплексу України (С.95-101).

Авторська позиція щодо вагомості будівельної галузі та актуальності підвищення економічної безпеки діяльності підприємств вірно налаштовує

дисертанта на необхідність підвищення їх вартості на базі вартісно-орієнтованого підходу до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі.

До значних здобутків автора слід віднести удосконалення управління економічною безпекою діяльності підприємств галузі, який базується на об'єднанні вартісно-орієнтованої концепції управління та менеджменту на основі очікувань власників на зростання добробуту, та представляє собою комплекс взаємопов'язаних організаційно-інформаційних дій від ранньої діагностики кризи до заходів для їх подолання (С.89 -93).

Представлена робота свідчить про вміння автора застосовувати сучасні методи наукового дослідження до вирішення актуальних питань, зокрема це стосується використання економіко-математичних методів. Так, для визначення кількісних суттєвих взаємозв'язків у системі показників автором побудовано економіко-математичну модель, яка послідовно описує кількісні взаємозв'язки індикаторів та складових економічної безпеки, та інтегрального показника економічної безпеки зі складовими економічної безпеки (С.135-139).

Крім того, надано ґрунтовні пропозиції щодо прогнозування й планування складових економічної безпеки (операційної, інвестиційної та фінансової) та відповідних індикаторів. При цьому автор пропонує та обґрунтовує використання методів екстраполяції трендів у вигляді аналітичної функції від часу та підстановок в обчисленні багатофакторних регресійних моделей (С.170-176).

Це дозволило авторові сформулювати рекомендації щодо оперативного планування, а також запропонувати комплекс техніко-технологічних, організаційно-економічних, фінансових та управлінських заходів, спрямованих на забезпечення підвищення вартості підприємства (С.177-180).

Таким чином, ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дозволяють констатувати, що наукові положення, сформульовані в роботі, теоретично обґрунтовані. Вони базуються на фундаментальних засадах сучасної економічної теорії, теорії управління, економічного аналізу, економіко-математичного моделювання. Автор у своїх дослідженнях спирається на глибоке опрацювання наукових робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблем підвищення вартості підприємств та управління економічною безпекою

підприємств, що дозволяє високо оцінити результати авторських пошуків у даній темі та підтверджує достовірність отриманих результатів.

Дисертаційна робота та автореферат здобувача, його наукові праці дозволяють визначити, що наукова новизна дисертації полягає у комплексному визначенні науково-методичних засад управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі на основі вартісно-орієнтованого підходу до її оцінювання.

Положення, які характеризуються науковою новизною, сформульовані автором самостійно й відображають особистий внесок дисертанта. Теоретичні та методичні розробки автора мають наукову новизну.

До найсуттєвіших слід віднести такі:

- запропонований автором підхід до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі, який ґрунтується на вартісно-орієнтованій концепції управління та менеджменту;

- удосконалений інструментарій діагностики рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі за параметром вартості шляхом розрахунку інтегрального показника економічної безпеки, який дозволяє здійснити безпосереднє реагування на виникнення загроз зниження вартості підприємства;

- підхід до формування класифікації факторів, системи показників і заходів до управління вартістю підприємств будівельної галузі;

- удосконалена система управління та поточного планування діяльності підприємств будівельної галузі, котра передбачає реалізацію управління шляхом введення у традиційний порядок короткострокового планування перспективних розрахунків, що характеризують рівень економічної безпеки;

- запропонований комплекс моделей для визначення тенденцій зміни вартості та прогнозування підвищення рівня економічної безпеки, який дозволяє прогнозувати та планувати зростання вартості підприємства;

- теоретичний підхід автора до категорії «економічна безпека підприємства» та тлумачення сутності управління економічною безпекою.

Крім того, достовірність одержаних результатів підтверджується коректним застосуванням сучасних наукових досліджень, наведеними поглядами інших науковців на проблему, що досліджується, які, хоча в певних випадках не

співпадають з висновками дисертантки, але дозволяють оцінити конкретний внесок і високу якість її теоретичних розроблень.

Проведені автором наукові дослідження дозволяють зробити висновок про високу ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих практичних рекомендацій. Зокрема, практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові розробки дисертаційної роботи доведені до рівня теоретико-методичних узагальнень, концептуальних положень і практичних рекомендацій щодо впровадження управління економічною безпекою, що підтверджується актом та довідкою впровадження в діяльність АТ «Трест Житлобуд-1» та ТДВ «Житлобуд-2» та Фірмі «Т.М.М.» - ТОВ.

Правильність оформлення дисертації. Повнота викладення основних результатів дослідження у наукових фахових виданнях та відображення результатів у авторефераті

Дисертаційна робота написана українською мовою з дотриманням наукового стилю викладення результатів проведеного дослідження. Робота характеризується цілісністю, логічною послідовністю викладеного матеріалу, коректністю, змістовною завершеністю, точністю використання спеціальної термінології, зрозумілістю та лаконічністю.

Дисертація та автореферат відповідають вимогам до такого виду наукових робіт. Основні положення і найважливіші результати дослідження висвітлені автором у 16 публікаціях, серед них: 9 статей у виданнях, які включені до переліку наукових фахових видань (2 з яких у співавторстві); 5 – у збірниках тез наукових конференцій. Кількість опублікованих наукових робіт і їх обсяг відповідають вимогам ДАК України, що відносяться до публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат дисертації Азарової Т. В. повністю розкриває зміст дисертації та відображає її основні положення, новизну і висновки. Положення автореферату, які виносяться на захист, є ідентичними з основними результатами дисертаційної роботи. За авторефератом можна зробити оцінку науково-практичної значущості досліджень, встановити недоліки і дискусійні положення.

Зауваження по дисертаційній роботі та дискусійні питання

До недоліків, які містяться в дисертаційній роботі, та дискусійних питань слід віднести такі:

1) досліджуючи різні концепції оцінювання вартості бізнесу (С.44), та визначаючи систему показників управління економічною безпекою будівельної галузі (С. 86), авторові варто було б розглянути роль капіталізованого прибутку у власному капіталі та його вплив на ринкову вартість підприємства;

2) вважаємо, що запропонована система показників дещо трудомістка (понад 36 показників) та складна при практичному застосуванні економічними службами будівельних підприємств без наявності відповідного програмного забезпечення (з огляду на якісний рівень кваліфікації відповідних кадрів на підприємствах); крім того у вказаній системі управління відсутні нормативні або бажані значення показників (наприклад, порівняння з успішними конкурентами), якими слід керуватися чи намагатися їх досягти;

3) дисертантові слід було б розмежувати поняття «акціонерний капітал» і «власний капітал підприємства». Адже, у відповідності до положень стандарту бухгалтерського обліку, Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерним капіталом є статутний капітал власників (учасників) до капіталу підприємства. Відноситься до власного капіталу й додатковий вкладений капітал, так як він представляє собою суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість. Інші складові власного капіталу є напрацюванням самого підприємства і розпоряджатися ними можна в процесі управління підприємством, а не на власні потреби.

4) робота значно виграла б, якби автор взяла за основу при побудові системи показників не лише три блоки взаємопов'язаних показників, а й четвертий – напрям навчання і кар'єрного росту, як передбачається концепцією збалансованої системи показників. Адже в умовах нестабільності, жорсткої конкуренції, формування парадигми нової економіки (економіки знань та інтелектуалізації людського капіталу) досягти позитивних показників діяльності без високого кваліфікаційного рівня працівників вкрай важко;

5) автором запропоновано впровадження основних засад вартісно-орієнтованого управління для зменшення загроз, однак, дослідження щодо мінімізації загроз (стор. 66) управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі не наведені й не підтвердженні конкретними розрахунками;

б) мають місце порушення щодо посилань та оформлення бібліографії: не всі літературні джерела оформлені згідно вимог.

Разом з тим, викладені вище критичні зауваження та дискусійні питання не впливають на загальну високу оцінку рівня дисертаційної роботи. Наведені дискусійні положення і недоліки не зменшують значення й цінності виконаної дисертації та не змінюють її загалом позитивної характеристики як ґрунтовного дослідження в економічній науці.

Загальний висновок

Оцінюючи роботу в цілому позитивно, вважаю за потрібне відзначити комплексність і системність у підходах автора до вирішення теоретичних і практичних завдань, що ставляться у дослідженні. Дисертаційна робота Азарової Т. В. є завершеним комплексним самостійно виконаним дослідженням, її виклад послідовний і логічний, висновки обґрунтовані і практично підтверджені реалізацією методів, методичних підходів. Основні результати дослідження пройшли апробацію у відкритому обговоренні на конференціях, пріоритетність результатів підтверджено у відкритому друку у фахових та інших наукових виданнях. Стиль та мова викладання наукових положень дисертації та публікацій автора послідовні, спостерігається логічний зв'язок проблем, що досліджуються.

Аналіз дисертаційної роботи дозволив позитивно оцінити актуальність теми дослідження, ступінь обґрунтованості результатів, які складають наукову новизну роботи, їх теоретичне і практичне значення, та зробити висновок про те, що Азарова Т.В. на належному науковому рівні виконала самостійне фундаментальне дослідження, яке має завершений характер.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що за змістом і оформленням подана до захисту дисертаційна робота «Вартісно-орієнтований підхід до управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі», відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, пп. 9, 11, 12, 13, 14 постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами та доповненнями), а її автор – Азарова Тетяна Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності (економічні науки).

Д.е.н., професор кафедри фінансів,
банківського бізнесу та
оподаткування
Національного університету
«Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»

С.В. Онищенко

Підпис С. В. Онищенко підтверджую:

